

NICOLAE PAULESCU DESPRE CAUZELE BOLILOR VENERICE

Prof.univ.dr. *Peter Manu*¹, prof.univ.dr. *Liliana Rogozea*²

¹Albert Einstein College of Medicine, New York, ²Universitatea „Transilvania”, Braşov

Abstract: Sexually transmitted diseases have had a devastating effect in human history. The transformation of this topic from a taboo to a preoccupation of the health authorities at the beginning of the 20th century was a significant advance that has contributed to preventive health services.

The issue has been approached in Romania in many ways. We have recently discovered a Memorandum prepared by Nicolae Paulescu in 1926 in response to a circular letter through which Dr. I. Lupas, the Minister of Health, was requesting advice regarding the prevention of sexually transmitted disorders. This memorandum has not been discussed by those who have commented up to now on the work of Nicolae Paulescu, Professor of Physiology at the School of Medicine in Bucharest and one of the best known Romanian physicians.

The analysis of the Memorandum indicates that Nicolae Paulescu identified 6 causes for the rapid spread of sexually transmitted diseases in Romania: the obligatory military service, the schools and industrial workshops, the marriage, the knowing contamination, the prostitution and the bribery. In Paulescu's professional opinion, one of the ethnic groups populating Romania was involved, directly or indirectly, in no less than 4 of these 6 main causes of morbidity associated with sexually transmitted diseases.

In this communication we will present the data used by Nicolae Paulescu to reach these conclusions and discuss the biases and limitations of his approach in the scientific and political context of his time.

Key-words: Paulescu, sexually transmitted diseases,

Bolile venerice și în special sifilisul au ridicat de-a lungul istoriei o serie de probleme, de la cele legate de cunoașterea etiologiei până la apariția unui tratament sau dezvoltarea unui sistem de prevenție la nivelul organizațiilor sanitare.

Dintre toate bolile venerice cea mai frecvent întâlnită în perioada respectivă rămâne sifilisul, afecțiune care se întâlnește în Europa, după unii încă din antichitate, iar după alții fiind adusă de spanioli din America.

*Et Balanfrancos morbo galloz
preferuatio ac Cura a Bartholo-
meo Steber Wiennensi artium &
medicinis doctore nuper edita.*

Impresionați de problemele pe care le ridică sifilisul, Ulrich von Hutten in Germania sau Diaz de Isla în Spania nu numai că descriu

boala, dar autorul german vorbește și de faptul că e transmisă preponderent pe cale sexuală. Dar cea mai importantă lucrare despre sifilis rămâne lucrarea lui Girolamo Fracastoro (1546) care va și da numele de sifilis afecțiunii, într-o lucrare din 1530: Syphilis sive Morbus Gallicus. De altfel, în secolele următoare sifilisul se va răspândi pe întreg globul, fiind la un moment dat un semn de noblete, așa cum credea Erasmus din Rotterdam: citat de Frederick Cartwright și Michael Biddiss „orice nobil care nu contactase încă sifilisul era considerat ignobilis et rusticans („țăranoi și ignorant”)” [2]

Etiologia sifilisului va fi însă descoperită de Schaudinn F. R. și Hoffmann P. E. de abia în secolul XX, în 1905, când descoperă spirocheta cunoscută azi ca *Treponema pallidum*; în anii următori Vassermann introduce primul test care a fost folosit pentru depistarea sifilisului.

Gonoreea și sifilisul au fost chiar confundate o perioadă de timp, datorită frecvenței asociații dintre cele 2, inclusiv în cadrul experimentului lui John Hunter (pacientul de la care a recoltat exsudat suferea atât de gonoree cât și de sifilis).

De-a lungul timpului au fost încercate o serie de tratamente: malarioterapia (Julius Ritter Wagner von Juaregg), terapia prin căldură,

Salvarsanul preparat pe bază de arsen (1909- Paul Ehrlich – 606 – primul antiseptic general) înlocuit după primul război mondial de Neosalvarsan. Din păcate tratamentul cu derivate de arsen producea foarte multe efecte adverse, inclusiv decese, de aceea introducerea în tratament a penicilinei de către Mahoney la sfârșitul celui de al doilea război mondial, în 1943, a însemnat un pas înainte în tratarea pacienților cu sifilis. [2]

Cu toate acestea prevenirea sifilisului a fost întotdeauna mai importantă decât tratarea acestuia, dar din păcate pentru o lungă perioadă de timp bolile venerice au fost considerate subiecte tabu și nu erau abordate nici la nivelul familiei, nici la cel al societății.

Care era situația în teritoriile românești? Conform lui Nicolae Vătămanu în „Dezvoltarea asistenței medicale în veacul al XVII-lea”: *„În sfârșit, o altă plagă a vremii au constituit-o bolile venerice. Existența sifilisului în Moldova o atestă pravila moldovenească, în care boala apare sub numele de „frenție”, La fel o găsim amintită și în cronica lui Neculcea, în care se povestește despre un boier care a murit, pentru nelegiuirile lui, „în dub, frențit”. .... Dar cea mai bună dovadă despre existența, în secolul al XVII-lea, a sifilisului în Țara Românească ne-o oferă cronicarul cantacuzinesc.”* [6]

În privința Transilvaniei nici ea nu a fost ocolită de sifilis, mai ales că o serie de mercenari din trupele lui Carol al VIII-lea au ajuns și în această zonă a Europei, așa cum aflăm din „Medicina în epoca feudală” material elaborat de Nicolae Vătămanu, I. Spielmann, Samuel Izsak și Arnold Huttman: *„În orice caz, în februarie 1500, sifilisul îngrozea populația Brașovului”*. Măsurile descrise de iatro-istorici dovedesc acest lucru: *„Marea întindere a molimei a făcut necesară izolarea bolnavilor în spitale numite „case franțuzești”, situate în afara orașelor pentru „infirmii franczesz”*. *Cel din Brașov a funcționat între anii 1539 – 1580. Alte spitale au existat la Cluj și la Sibiu (1607).”* [7]

Un secol mai târziu I. Spielmann, Samuel Izsak și Arnold Huttman consideră, pe baza documentelor pe care le-au avut la dispoziție că: *„În cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea sifilisul și celelalte boli venerice au înregistrat o îngrijorătoare*

recrudescență .... Medicul A. Etienne evalua, în 1786, la aproximativ două mii numărul bolnavilor venerici din regiunea Zlatnei”. [5], iar în secolul XIX „Autoritățile s-au văzut silite să organizeze în mai multe localități spitale temporare, așa zisele „spitale de necesitate” (Nothspital), destinate internării sifiliticilor și a altor bolnavi ...” [3]

În 1922 prin reorganizarea ministerială apare Ministerul Sănătății Publice și Ocrotirii Sociale – care va încerca să îmbunătățească activitatea medicală din teritoriu. Printre afecțiunile cu care se confruntau în perioada respectivă de numărau pelagra, holera, sifilisul, etc.

În 1926, Ministrul I. Lupaș, transmite medicilor din România, prin adresa nr. 42.371, o circulară și un chestionar, care să faciliteze adoptarea unei legi pentru prevenirea bolilor venerice.

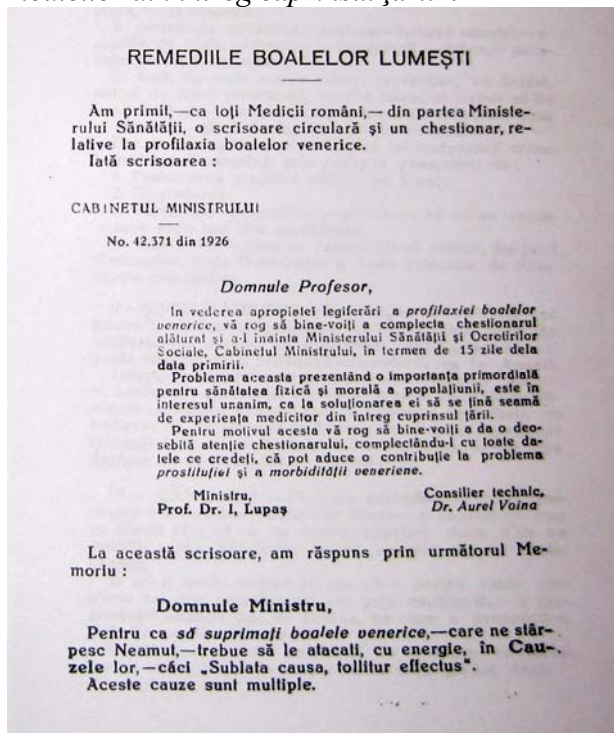
În secolul XX mai multe țări au încercat să abordeze într-un mod mai „agresiv” problema bolilor venerice și a măsurilor care trebuie luate pentru prevenirea răspândirii acestora. Astfel în 1913 o comisie regală britanică este mandatată să propună o serie de măsuri care să ducă la reducerea numărului de îmbolnăviri și care va concluziona în 1916 că „autoritățile locale să fie împuternicite să asigure diagnosticarea și tratamentul gratuit al bolii” [2]

Iată că astfel de preocupări apar și în România și, chiar dacă, nu a fost formată o comisie regală ca în Anglia, dorința de a implica specialiști în domeniu este mai mult decât remarcabilă, cu atât mai mult cu cât, așa cum reiese și din articolele de prevenție din ziarul Gazeta de Transilvania sau Transilvania astfel de preocupări aveau și alți medici din România.

Nu ne propunem de această dată să comparăm modul de abordare al subiectului de către profesorul Paulescu cu alți medici – acest lucru putând fi obiectul unei viitoare lucrări, ci vom încerca să abordăm în mod obiectiv și să prezentăm modul în care fiziologul român a abordat acest subiect, în special în răspunsul la adresa ministerului sănătății.

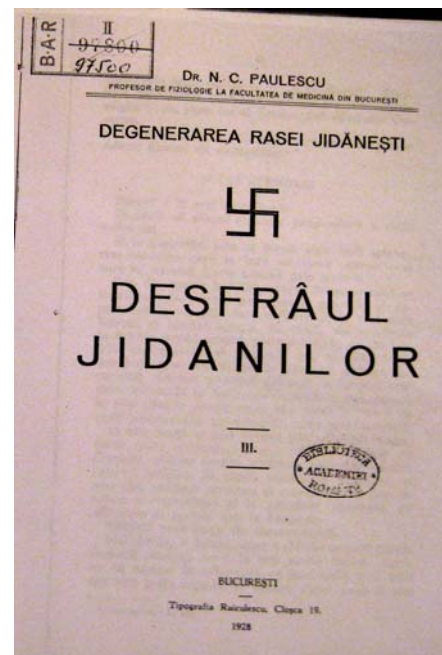
Solicitarea profesorului I Lupaș și a consilierului său Aurel Voina „în vederea apropiatei legiferări a profilaxiei boalelor venerice”, este făcută de cei doi demnitari convinși că: *„Problema aceasta prezentând o importanță primordială pentru sănătatea fizică și*

morală a populațiunii, este în interesul unanim, ca la soluționarea ei să se țină seama de experiența medicilor din întreg cuprinsul țării”.

Ministrul cerea medicilor să ofere „toate datele ce credeți, că pot aduce o contribuție la problema prostituției și morbidității veneriene”.

Răspunsul profesorului Paulescu va fi publicat în ce-a dea III-a lucrare din colecția intitulată Degenerarea Rasei Jidanești, apărută la Tipografia Raiculescu din București în 1928. Intitulată Desfrâul Jidanilor broșura apare sub semnul svasticii – la fel ca și celelalte volume, fiind semnată de Paulescu în calitate de profesor de fiziologie la Facultatea de medicină din București.

Având 32 de pagini, lucrarea cuprinde o introducere, o parte intitulată desfrâul jidanilor (instinctul genital, degenerarea jidanilor, Talmudul, Nebunia morală, Violul, Seducerea, Divorțul, Avortul, Prostituția – negoțul cu carne vie, Boalele rușinoase) și o parte intitulată Remediile boalelor lumești în care reproduce răspunsul la solicitarea Ministrului Lupaș.

Convins fiind că e necesară o acțiune fermă din partea autorităților, Paulescu consideră că pentru a analiza cauzele răspândirii bolilor venerice acestea trebuie abordate în legătură cu: *I. Serviciul militar, II. Școli și ateliere, III. Căsătoria, IV. Contaminarea și V. Prostituția.*

Legătură dintre serviciul militar și bolile venerice nu este nouă, considerându-se că mutarea dintr-o garnizoană în alta este un factor favorizant și explicând chiar denumirea dată de boală franceză, de exemplu, așa cum am arătat în prima parte a lucrării.

Armata își are, conform profesorului Paulescu importanța sa în răspândirea bolilor venerice, respectiv a sifilisului și gonorei. Pentru prevenirea apariției acestor boli, „pentru a preîntâmpina un dezastru, ar trebui, ca cei mai mulți (dacă nu toți) fii de țărani, să fie însurați când intra în Cazarmă”, și „ca tânărul soldat, însurat, să își facă serviciul într’o localitate apropiată de domiciliul său și să i se permită, o dată pe săptămână, să petreacă o noapte acasă, pentru a-și satisface impulsurile imperioase ale instinctului genital”.

De asemenea ar trebui ca „*Medicii militari să facă educația recruților, în ceea ce privește boalele rușinoase, expunându-le gravitatea și insistând asupra primejdiilor, la care se expun, contractând asemenea boale*”.

De asemenea sunt precizate și informațiile pe care trebuie să le conțină materialele informative pe care Paulescu consideră că soldații ar trebui să le vadă „*agățate pe pereți*”, „*în dormitoare și în refectoare*”.

Convins fiind că nu va fi susținut de șefii armatei în privința recrutării soldaților la 23 de ani, după ce se căsătorește, Paulescu apelează la sentimentele lor de dragoste de țară. Remarcăm în acest sens tendința – în majoritatea analizei de a găsi soluții mai mult sau mai puțin acceptabile (căsătoria obligatorie înainte de armată), dar argumentul final pentru conducătorii armatei nu numai că nu are legătură cu restul analizei, dar nu este nici măcar justificat prin date demografice, statistice; Paulescu consideră că de luarea acestor măsuri depinde „*înmulțirea Nației*”, așa cum se întâmplă la evrei, care „*se înmulțesc în mod exorbitant*” tocmai pentru că „*se căsătoresc devreme: bărbații la 16 ani și femeile la 13 ani*”. Nu ni se oferă nici o explicație asupra legăturii între combaterea bolii venerice și creșterea natalității și nici argumente statistice legate de sporul natural al populației.

Subcapitolul II: Școli și ateliere: propune activități de promovarea sănătății de genul „*conferințelor cât mai dese ale Medicilor școlari și sanitari, - precum și chromolithografiile (iscălite de Ministrul Instrucției publice sau de Ministrul Sănătății), ce trebuiesc să fie atârinate în fiecare din clasele superioare (începând din clasa IV-a) și în fiecare atelier.*”

Subcapitolul III: Căsătoria vorbește de importanța căsătoriei după obținerea de către miri a unui „*certificat de Sănătate, recent eliberat de un medic sanitar*”. Cu toate acestea că îi este cunoscută reacția Bordet-Wassermann, Paulescu consideră că e suficient ca mirele să fie chestionat asupra existenței unei secreții uretrale sau a unor leziuni sifilitice deschise și doar în mod excepțional să fie făcută această depistare serologică. Remarcăm faptul că medicul este responsabilizat fiind „*pasibil și de pedepse ca închisoarea și ca suspendarea profesiei, după gradul vinei*” deși certificatul se

bazează mai mult pe capacitatea celui interviuat de a recunoaște că are „*o secreție uretrală, aparentă sau ascunsă (goutte militaire) ce conține gonococi*” sau „*leziuni sifilitice deschise și capabile să infecteze Mireasa, cu spirocheți*”.

Subcapitolul IV: Contaminarea: stabilește pedepsele care trebuiesc aplicate celor care transmit boala: „*Când un individ bolnav transmite, cu știința (cum, de pildă, fac Jidanii) boala sa unei alte persoane, de sex diferit, el trebuie să fie pedepsit cu închisoarea și cu o amendă considerabilă, care să despăgubească victima de cheltuielile îngrijirii și de daunele corporale și morale suferite în trecut, în prezent și în viitor, din cauza acestei boale*”. Deși nu există o mențiune clară referitoare la faptul că pedeapsa nu trebuie aplicată în cazul în care transmiterea se face între homosexuali, remarcăm totuși faptul că Paulescu a ținut să sublinieze că această reglementare se referă la transmiterea bolii între persoane de sex diferit.

Subcapitolul V: Prostituția face o analiză a cauzelor pentru care „*fete sărace de țărani sau de lucrători*” au devenit prostituate. Conform lui Paulescu: „*Unele s’au băgat slujnice sau lucrează prin ateliere, ca să aibă ce mânca. Dar patronii lor, - în mare majoritate Jidani, - le au violat și, în urmă, le-au aruncat pe drumuri, adesea gravide, fără sprijin, fără adăpost și fără hrană.*”, „*Altele, mergând chiar la școală, au fost ademenite de Proxeneți, - printre cari peste 90 la 100 sunt Jidani, - cari le-au fâgăduit marea cu sarea, până ce le-au secestrat în bordeluri*”. Nici de această dată nu avem dovezi privind afirmațiile făcute, Paulescu făcând trimitere la o altă lucrare a lui Desfrâul jidanilor.

Dovezile invocate în lucrările lui Verax – La roumanie et les Juifs, 1904, articole din Neamul românesc sau Universul. Este interesant faptul că între argumentele aduse se află și o listă a prostituatelor de la un hotel din Galați, unde există și numele unei prostituate evreice, dar acest lucru este interpretat de Paulescu ca fiind cel al unei femei care „*avea probabil slujba de supraveghetare*”. Soluția propusă - pe lângă măsurile sanitare pe care trebuie să ia ministrul pentru a combate acest „*infam comerț cu carne vie*”, - *ce a revoltat lumea întreagă și care e apanajul exclusiv al rasei ovreiești, - trebuie să loviți, Domnule Ministru,*

cu toate mijloacele ce Țara vi le pune la îndemână” este de a implica biserica, preoților revenindu-le rolul de a arăta „Poporului, pericolul nou, de care e amenințat, sfătuindu-l să nu-și mai dea copilele, ca servitoare sau ca ucenice, - mai ales la Jidani.

Subcapitolul VI: Mituirea explică necesitatea luării unor măsuri punitive asupra funcționarilor Ministerului Sănătății și ai Poliției de Moravuri, precum și asupra medicilor sanitari „carise vor lăsa să fie corupți prin mituire”, și toate acestea pentru că: „se cunoaște bine lipsa de scrupul a jidanilor, - cari, în cazuri aproape identice, au îndrăznit să mituiască chiar pe Miniștrii”.

Dar abordarea subiectului bolilor venerice a fost făcut și în prima parte a lucrării Desfrâul jidanilor, în subcapitolul Bolile rușinoase (paginile 23-26). În afara unei descrieri a complicațiilor produse de blenoragie (cistita gonococică, nefrita gonococică, conjunctivita gonococică, cecitate, reumatismul gonococic, flebita sau endocardita gonococică), și a celor produse de sifilis (ciroza sifilitică, nefrita sifilitică, angina, anevrismul, tabesul, hemiplegiile, paralizia generală) Paulescu șine să ne atragă atenția asupra faptului că: „Jidanul e în veci nemulțumit. El caută să stingă întreaga progenitură a victimelor lui. El le transmite, prin el însuși, niște boli grave, zise venerice, care le face să devie sterpe – și care se termină foarte adesea prin moarte.”

Din păcate în cele câteva pagini analizate găsim atât o tendință permanentă de a îi pedepsi pe cei bolnavi deși, așa cum afirma Paulescu: „Profesia unui medic îl obligă să se devoteze pentru cei ce suferă și, de multe ori chiar, să-și riște viața pentru a scăpa pe aceea a altora.” [4]

De-a lungul timpului sifilisul a fost „legat” de anumite populații, fiind numit morbul franțuzesc de italieni, polonezi sau germani, boala napoletană de francezi, boala spaniolă de către olandezi, boala poloneză de către ruși, boala creștină de către turci, boala englească de tahitieni, boala cantoneză de chinezi, boala chinezească de japonezi, denumirile fiind alese de cei care credeau că una sau alta din națiuni este răspunzătoare de transmiterea acestei afecțiuni.

Cu toate acestea nici una din aceste denumiri nu a fost corelată cu vinovăția care i se atribuia unei populații de a transmite în mod voit boala ci, cel mai adesea cu populația sau locul de unde a fost „importată” afecțiunea.

Oameni obișnuiți sau personalități precum: împăratul Carol- Quintul, papii Alexandru VI, Iulius II și Leon X, cardinalii Cezar Borgia (fiul celebrului Alexandru VI), Bartolomeo Marti, Ascanio Sforza Visconti, Villers de la Groslaye, scriitorii: Charles Baudelaire, Heinrich Heine, Guy de Maupassant, pictorii: Paul Gauguin, Eduard Manet, Henri de Toulouse Lautrec, compozitorii: Gaetano Donizetti, Scott Joplin au suferit de sifilis, de-a lungul timpului.

Tratarea și mai ales prevenirea acestuia a fost și trebuie să fie o preocupare a autorităților sanitare din orice țară, bazate însă pe știință și moralitate.

Așa cum afirmă Gh Brătescu: „Din păcate, Paulescu s-a făcut purtătorul de cuvânt al unor foarte regretabile concepții filozofice și sociale, transformând adesea catedra într-o tribună a misticismului și a obscurantismului politic.” [1]

Bibliografie

- [1] Brătescu G. - Medicina în orânduirea capitalistă, în Bologa V.L., Brătescu G., Duțescu B., Milcu Șt. M. – Istoria Medicinii Românești, Ed. Medicală, București, 1972, pg. 257
- [2] Cartwright F., Biddiss M. – Misterul sifilisului, în Bolile și Istoria, Ed. BIC ALL, 2005.
- [3] Izsak S., Spielmann I., Huttmann A. - Medicina în orânduirea capitalistă, în Bologa V.L., Brătescu G., Duțescu B., Milcu Șt. M. – Istoria Medicinii Românești, Ed. Medicală, București, 1972, pg. 276
- [4] Paulescu N.C. – Spitalul, Coranul, Talmudul, Kahalul, și Francmasoneria, Editura Christiana, București, 2002
- [5] Spielmann I., Izsak S., Huttmann A. - Medicina în epoca feudală, în Bologa V.L., Brătescu G., Duțescu B., Milcu Șt. M. – Istoria Medicinii Românești, Ed. Medicală, București, 1972, pg. 167

- [6] Vătămanu N. - Dezvoltarea asistenței medicale în veacul al XVII-lea, în De la începuturile medicinei românești, Ed. Științifică, București, 1966, pg. 151-152
- [7] Vătămanu N., Spielmann I., Izsak S., Huttmann A. - Medicina în epoca feudală, în Bologa V.L., Brătescu G., Duțescu B., Milcu Șt. M. – Istoria Medicinei Românești, Ed. Medicală, București, 1972, pg. 91-92